

Nærings- og fiskeridepartementet, postmottak@nfd.dep.no
Kunnskapsdepartementet, postmottak@kd.dep.no

Oslo, 23.06.2017

Forslag til hvordan øke norsk deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon

Forslag til endringer i Stim-EU

EUs forskningssamarbeid er uten sammenligning den viktigste internasjonale arena for norsk forskning. Stortingets mål er en betydelig økning av norsk deltakelse. Forskningsinstituttene er viktige deltakere, med SINTEF som den klart største norske deltaker. De økonomiske betingelsene er svært krevende, selv etter innføringen av en norsk stimuleringsordning (Stim-EU). For å kunne satse sterkt på EU-forskning er det nødvendig med forutsigbare rammebetingelser på linje med norske Forskningsrådsprosjekter.

Den samlede effekten av Stim-EU må økes slik at EU-prosjektene blir finansiert til selvkost også for instituttene, som for andre deltakere, basert på det reelle kostnadsnivået ved effektiv drift i norske forskningsinstitutter og tilsvarende finansieringen i Forskningsrådsprosjekter. Vi foreslår at økningen til instituttene innrettes slik at den bidrar til økt deltakelse også fra bedrifter og offentlige virksomheter. Vi foreslår følgende konkrete endringer:

- Stim-EU økes fra 33% til 35% for alle prosjekter
- Stim-EU gis en stimulerings effekt på 20% av kontraktssummen når private bedrifter eller offentlige virksomheter er partnere. Dette vil gi et effektivt insentiv for å samarbeide med private og offentlige virksomheter og derved øke deres deltakelse i internasjonalt forsknings- og innovasjonsarbeid og sikre at forskningen er relevant for norske virksomheter. Økningen vil bidra til å dekke instituttene egenfinansiering, tilsvarende basisfinansieringen i institutter i andre EU-land.
- Stim-EU gis en stimulerings effekt for koordinatorrollen på 5% av kontraktssummen og gir dermed et større insentiv for instituttene til å ta en lederrolle og med det sikrer bedre innflytelse i prosjekttinnretning og gir større relevans for norske samarbeidsmiljø.
- Reduser økonomisk risiko ved å gjøre alle deler av Stim-EU forutsigbare for instituttene ved å definere faste %-satser, i stedet for dagens ramme som fordeles på de aktive miljøene i ettertid.

Stim-EU består da av tre elementer som samlet vil gi forskningsinstituttene nær samme rammebetingelser som i et forskningsrådsprosjekt og stimulere deltakelse fra andre sektorer:

35 prosent av kontraktssummen for alle prosjekter

20 prosent av kontraktssummen for prosjekter der næringsliv og/eller offentlig virksomhet er med

5 prosent av kontraktssummen for prosjekter der instituttet er koordinator.

I det følgende beskriver vi bakgrunn og begrunnelse for forslaget.

Bakgrunn

Horisont 2020 (H2020) er EUs 8. rammeprogram for forskning og innovasjon og verdens største forskningsprogram, med en økonomisk ramme på omkring 700 milliarder kroner i perioden 2014-2020. Forskningssamarbeidet finansieres med bidrag fra deltakerlandene. Den norske kontingenten til H2020 er omkring 2,5 milliarder kroner pr år, i sum ca 18 milliarder kroner som finansieres over statsbudsjettet. For å hente tilbake en høy andel av disse midlene må Norge ha forskningsmiljøer med høy internasjonal kvalitet som har rammebetingelser til å konkurrere på EU-arenaen.

Stortinget har besluttet at Norge skal delta fullt i H2020. Regjeringen har fulgt opp med en offensiv strategi¹ som slår fast at Norges deltakelse bør øke kraftig. Dette gis også stor vekt i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning: *"Regjeringens strategi for samarbeidet med EU om forskning og innovasjon setter ambisiøse mål for deltakelsen i Horisont 2020. Regjeringen har en klar forventning om at norske fagmiljøer deltar aktivt i samarbeidet, og at de på noen områder er i front på den europeiske konkurransearenaen. Regjeringens mål er at norske fagmiljøer skal sikre seg 2 prosent av alle pengene som Horisont 2020 lyser ut. Da må omfanget av norsk aktivitet øke betraktelig"*².

Det er sterk konkurranse om midlene fra EUs forskningsprogrammer, og bare de aller beste søknadene når fram i konkurransen. Regjeringens mål innebærer at norske miljøer øker sin deltakelse med vel 60 prosent sammenlignet med forrige rammeprogram. Ambisjonen er krevende, men nødvendig. At vi lykkes på verdens største arena for forskning og innovasjon har stor betydning for norsk næringsliv og forvaltning og for kvaliteten i norsk forskning.

Instituttene er innrettet mot å løse samfunnsutfordringer

Forskningsinstituttene, med SINTEF i spissen, har arbeidet målrettet over mange år for å lykkes på EUs forskningsarena. Flere institutter er aktive i EU-forskning enn tidligere og norske institutters suksessrate er bedre enn for gjennomsnittet i Europa. Stim-EU har vært og er svært viktig for instituttenes deltakelse, men fremdeles er forskningsprosjekter i H2020 ikke fullfinansiert for norske forskningsinstitutter. Realiteten er at det ikke bare er vanskeligere å konkurrere om EU-prosjekter, men det krever også en vesentlig egenfinansiering som begrenser instituttenes mulighet til å delta. Det bør ikke være mindre økonomisk bærekraftig for instituttene å arbeide med EU-prosjekt enn med Forskningsrådsprosjekt. Når en ikke får dekket kostnadene med deltakelse, blir det en økonomisk byrde å delta og det gir en betydelig økonomisk barriere for å delta i EUs rammeprogram. Dette begrenser vår evne til å hente hjem kunnskap som Norge trenger gjennom internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid.

Pr februar 2017 har FFA-medlemmene 216 deltakelser i H2020 og har utstrakt samarbeid med både næringsliv og offentlig sektor i EU-prosjekter (kilde: eCorda):

- Næringslivet har 69 (av 260) deltakelser sammen med FFA-medlemmer
- Det offentlige har 11 (av 77, inkl NFRs egne 45 prosjekter) deltakelser sammen med FFA-medlemmer
- Universitetene har 47 (av 270) deltakelser sammen med FFA-medlemmer
- Prosjekter med FFA-medlemmer har 43% av støtten og 40% av deltakelsen i forhold til all norsk deltakelse
- Gjennomsnittlig prosjektstørrelse er større der FFA medlemmer deltar (48%) (ekskl "Borregaard-prosjektet")

SINTEF er den klart største norske aktøren i H2020 og deltar pr februar 2017 i 104 prosjekter (110 deltakelser) med et prosjektvolum på € 1130 mill, er koordinator for 25 prosjekter med prosjektvolum på € 122 mill og har fått tilsagn fra EU på forskningsmidler på € 60,2 mill. Av forskningsmidler fra EU som går til norske aktører, står SINTEF for 14,2 prosent. Dette er en lavere andel enn i FP7, mens industriens andel har økt i forhold til FP7. Potensialet er likevel på langt nær utnyttet, verken i SINTEF, i instituttsektoren samlet eller i næringslivet og offentlig sektor. Ett

¹ Kunnskapsdepartementet. Strategi for forsknings- og innovasjonssamarbeidet med EU. Horisont 2020 og ERA.

² Kunnskapsdepartementet. Meld.St.7 (2014-2015). Langtidsplan for forskning og høyere utdanning, kap. 2.5.

element er returen fra EU, som er viktig nok. Enda viktigere er at internasjonalt forskningssamarbeid er en arena som utvikler kunnskap, nettverk, innovasjon og fremragende forskning, der målet er å styrke norsk konkurranseevne og bidra til å løse samfunnsutfordringer.

Eksempler på EU-forskningssamarbeid mellom bedrifter, offentlige virksomheter og forskningsinstitutter som gir samfunnseffekter, finnes på FFAs hjemmesider (ffa.abelia.no): "[forskning funker](#)".

Forslag til endringer som vil øke norsk deltakelse

Instituttene deltakelse

Prinsippet i EUs forskningsprogrammer er at prosjektkostnadene dekkes gjennom "spleiselag" mellom EU og det enkelte medlemsland. Det er vanlig at medlemslandets andel i spleiselaget finansieres som egeninnsats fra den enkelte deltaker. Forskningsinstitusjonenes egeninnsats finansieres gjennom basisfinansieringen til den enkelte deltaker. Denne modellen er krevende for norske forskningsinstitutter.

Det skyldes to forhold: Det ene er at EU i H2020 dekker rundt 60 prosent av forskningsinstituttene prosjektkostnader. Det andre er at de norske forskningsinstituttene har svært lave offentlige basisbevilgninger. Mens mange tilsvarende europeiske institutter mottar 25-50 prosent i statlige basisbevilgninger, har FFAs medlemmer en basisbevilgning på i gjennomsnitt 10 prosent. SINTEF for eksempel har 7 prosent. Basisbevilgningen skal dekke mange oppgaver, og er langt fra tilstrekkelig for å kompensere for egenfinansiering i EU-prosjekter.

Til sammenligning har RISE instituttene i Sverige 19 prosent (463 millioner SEK) i statlig basisbevilgning i 2016. Forskningsproposisjonen fra den svenske regjeringen (nov 2016) lover 100 millioner SEK mer fra 2018. Begrunnelsen er at dette er viktig for svensk innovasjon og konkurranseevne.

I den ferske studien av det norske innovasjonssystemet uttrykker OECD bekymring for den svake basisfinansiering for norske forskningsinstitutter. De påpeker at instituttene evne til å bidra til omstilling og utvikling av nye bedrifter begrenses på grunn av dette.

Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning signaliserer at stimuleringsmidler til norsk deltakelse i EU-forskning skal øke med i alt 400 millioner kroner i perioden 2015-2018. Stim-EU har vært og er en avgjørende norsk stimuleringsordning som premierer forskningsinstitutter som oppnår EU-finansiering til samarbeidsprosjekter. Det er positivt og viktig at bevilgningene til Stim-EU er trappet opp gjennom statsbudsjettene de siste årene, i tråd med langtidsplanen og anbefalingene fra Norges forskningsråd.

Stim-EU fungerer slik at institutter som deltar i EU-prosjekter, får premiering på 33 prosent av bidraget fra EU. I sum erfarer vi at dette dekker 80-85 prosent av hva det koster instituttene å delta. Betingelsene er noe bedre når institutter er koordinator for prosjektet eller har med seg andre prosjektpartnere fra norsk næringsliv eller offentlig etat. Det gis et tillegg for disse funksjonene, men størrelsen er uforutsigbar fordi en begrenset ramme fordeles ved årets slutt mellom alle som kvalifiserer.

For at norske institutter skal kunne øke sin deltakelse, er det avgjørende at egenfinansieringen for EU-prosjekter dekkes fullt ut gjennom basisbevilgning/Stim-EU. Dette gjøres for institutter i andre land og for norske universiteter og høyskoler. Det kan gjøres ved å øke premieringen i Stim-EU fra 33 prosent av EUs kostnadsdekning i H2020 til nødvendig nivå for å oppnå fullkostfinansiering. Et konservativt anslag er en økning fra 33 til 60 prosent. Dette vil gi fortsatt underdekning for institutter med mye infrastruktur og kan gi overdekning for institutter med særlig lave kostnader til infrastruktur.

Forutsigbarhet i finansiering

Stim-EU har tre elementer som øker størrelsen på kompensasjonen:

- Når instituttet har koordinatorfunksjonen
- Når instituttet inkluderer bedrift
- Når instituttet inkluderer offentlig virksomhet

Pr i dag er disse tilleggene ikke en fast prosent av prosjektene, men en andel av den samlede rammen for Stim-EU som fordeles mellom prosjektene ved årets slutt. Hvis mange institutter lykkes med å realisere de politiske målene om å mobilisere til økt deltakelse, reduseres kompensasjonen tilsvarende. Dette kan ikke være intensjonen. Hvis en lykkes, bør det stimulere til ytterligere innsats for å benytte erfaringen og lykkes igjen. Slik ordningen er i dag, gir den uforutsigbarhet hos instituttene.

Hele Stim-EU må gjøres forutsigbar for instituttene. Risikoen må flyttes fra instituttene til finansierende myndigheter, slik at instituttene har mulighet til å budsjettere realistisk og vurdere om instituttet har økonomisk mulighet til å drive prosjektet.

Næringslivets og offentlig sektors deltakelse

Det er et sentralt mål å øke næringslivets forskning i Norge. Økt deltakelse på EUs forskningsarena er en viktig del av dette.

For bedrifter er rammebetingelser for deltakelse i H2020-prosjekter er vesentlig bedre enn ved deltakelse i Forskningsrådsprosjekter eller prosjekter i regi av Innovasjon Norge. Rammebetingelsene for offentlige virksomheter er de samme i H2020 som hos Forskningsrådet. Likevel opplever mange bedrifter (og offentlige virksomheter) det som tungt å selv ta initiativ for å kunne være med i H2020.

Instituttene har vist en betydelig evne til å mobilisere andre sektorer til å delta i EUs rammeprogram. Når institutter samarbeider med næringslivet i EU-prosjekter, bør det utløse et tillegg i Stim-EU, slik at instituttene kan oppnå rammebetingelser som dekker kostnadene ved deltakelse. Dette kan gjøres gjennom å gi et "næringslivstillegg" eller "offentligtillegg" som en fast prosent av kontraktssummen i prosjekter der næringslivet deltar. Tillegget bør være 20 prosent av kontraktssummen hvis norske bedrifter eller norske offentlige virksomheter deltar i prosjektet. Dette vil gi et sterkt insentiv til å inkludere bedrifter og offentlige virksomheter i prosjektsamarbeid i EU og øke både bedriftenes, offentlige virksomheter og instituttenes internasjonale samarbeid om forskning og innovasjon. En slik sats vil utgjøre en økning i Stim-EU på 35-40 mill kr pr år med dagens EU-deltakelse. Beløpet blir høyere når instituttene klarer å øke deltakelsen fra de andre sektorene ytterligere.

Det er også naturlig å styrke insentivet til å være koordinator i prosjekter. Det øker det faglige utbyttet for norske partnere og øker fokuset på relevante norske problemstillinger. Det er også en økt økonomisk risiko å være koordinator i søknader. FFA forslår derfor å øke honoreringen for å koordinere prosjektet til 5%.

Samlet vil vi foreslå at Stim-EU gir 35 prosent kompensasjon for deltakelse i H2020 og med tillegg på 20 prosent for å delta sammen med norsk næringsliv eller offentlig sektor, samt et tillegg på 5 prosent for å være koordinator. Dette vil gi en tilnærmet full kostnadsdekning hvis instituttet *både* får med norsk næringsliv eller offentlig sektor *og* er koordinator i prosjektet.

Forslaget over tar ikke hensyn til variasjonene i kostnadsnivået mellom instituttene. Beregningene er i stor grad basert på kostnadene hos SINTEF som er dominerende i volum. Hvert enkelt institutt har beregnet timesatser i Forskningsrådsprosjekter som tar utgangspunkt i kostnadene ved effektiv drift i det enkelte institutt. Det er dermed mulig å lage en modell som i større grad tar hensyn til hvert institutts kostnadsnivå, men det vil også innebære noe mer byråkrati.

Begge løsningene gir instituttet en forutsigbar kostnadsdekning som er viktig når man starter opp det langsiktige arbeidet med å danne konsortier og skrive søknader til H2020.

Oppsummering

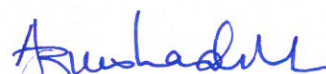
FFA mener at en økning i Stim-EU med den strategiske innretningen som er beskrevet ovenfor, vil gi en vesentlig økt deltakelse i EU rammeprogram for forskning og innovasjon, både for bedrifter, offentlige virksomheter og forskningsinstitutter. Den norske returen av kontingenten vil dermed øke. Og enda viktigere – norske virksomheter og det norske samfunnet i bredt vil få utbytte av økt internasjonalt FoUI-samarbeid i form av økt konkurransekraft, verdiskaping, omstilling og nytenkning.

Hvis ønskelig, presentere vi gjerne bakgrunn og beregningsgrunnlaget for forslaget i et møte.

Vennlig hilsen

Lars Holden
Styreleder FFA

Agnes Landstad
Daglig leder FFA